

ה מ א פ

ח ד ש א י י ר ת ק מ ט

ש י ר י מ

לכבוד ולתפארת תאר פני אדם הראשון לכל דבר
שבקדושה הרוש בעט ברזל על לוח נהושת זה
משה האיש ספרא רבא הפין בו המלך מלכו של
עולם ונשא הן ושכל טוב בעיני מלכו ושריו וכל
הכמו הארץ ה'ה תתורני המעולה נר ישראל גדול
מרבן שמו כמו הדר משה בן ר' מנחם מ"כ
נפשו ושמו לגנח ולזכר עולם יהיה צדיק :

זאת היא צורת האיש משה

גדול במאד ומאד עניו

נאה דורש נאה עושה

הקמת אדם האיר פניו :

בסגנון אחר

זאת תאר מענדלסון ותמונתו

משה סופר מהיר ומאד עניו

ובגודל הקמתו בן צדקתו

אשרי מי שראה הדרת פניו :

חפשי

טו א י י

(רבו)

מסלול הטבע

פֶּלֶס האוֹיֵר (בארמאעטער)

האֹיֵר המקיף את כדור הארץ מכל רוחותיו / עד גובה
פרסאות לערך / הוא עלם דק / וְ לָלוּל וּמַנְשֵׁי /
זו נגר ומסתפג / וכל החלולים ומקומות הרקיס בתוך שאר
הגופים מלאים ממנו / וזה נדע ע"י כלי המוריק את האוֹיֵר
(לופט פואפּע) / כי כל גוף וגוף משלשה סוגי הטבע כאשר
יוֹתֵן תחת הכלי הנזכר להריק האוֹיֵר ממנו / יעלה אֲבַעֲנוּעוֹת
הרבה מלאות אוֹיֵר המכונס בתוך החלולים הרקיס אשר
באֲחוֹת הַגּוֹף :

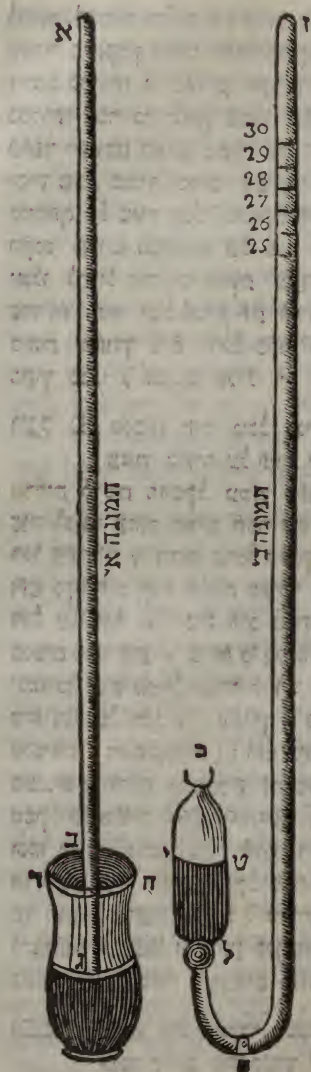
מסגולת האוֹיֵר הוא היותו מתקמץ בעת ההכרח / עד כי
יתקבץ בתוך מקום יוֹתֵר קטן ממקום טבעו /
ונסוג המכריח ישוב להתפשט ולהתדקק במקדש / אשר לזה
הסכימו חכמי הטבע לתאר לו כח מהפשט (עלאַטטיסטיט)
או כח מהתפג (פֶּעֶדֶרֶקְרֶאָפֶט) / וגם זה יעיד הנסיון /
כי כאשר נקח איזה קנה חלול / ונרחוק בתוכו מכתש עגול
הממלא בדקדוק חלל הקנה / לא נוכל לרחוק המכתש עד יסוד
חלל הקנה / כי האוֹיֵר המכונס בתוך חללה / יתקמץ יוֹתֵר
ויוֹתֵר בתוך מקום זר כפי אשר נרחוק המכתש יוֹתֵר למטה /
ואין דרך לו לזאת למעלה מתוך פי הקנה / כי סגר המכתש
דרבו / והיה כי יתקמץ עשרה פעם יוֹתֵר מאשר היה בתחלה /
לא נוכל לזמננו עוד אף אם נוסף תח כוחינו להוריד המכתש
כי יתחוק כח ההתפשטות באוֹיֵר לעמוד מנגד דחיקת המכתש /
מבלתי נתן לו עוד עמוד בגבולו / ולפעמים תתקע הקנה
מכח ההתפשטות הלו ; וכאשר נשיב ידינו מהמכתש / ירחוק
האוֹיֵר

האורח את המכתש מאליו ומעלה , ויתפשט במקדש בתוקף
ועונו ; ומה העצם האורח התחתון אשר הוא סמוך לכדור
הארץ הוא יותר עב וכבד מהאורח העליון אשר הוא ממעל לו ,
כי האורח העליון , אף אם הוא קל ודק מאד , יש לו כובד
מה אשר בו יכביד על האורח התחתון וילחמן חלקיו להחזקת
יותר ולהכפיל עוביו וכבדותו מהאורח העליון , ולפי רבות הלחץ
ההוא יתרבה התקבצות האורח . ולכן יותר שיגבה חיות מקום
ממשיור הארץ יהיה האורח יותר דק עליו , כי יקלר עמוד
האורח כערך גובה המקום ההוא , וימעט כבדותו אשר בו ילחמן
על האורח התחתון , וכן להיפך .

ודע כי חכמי העצם אשר כבר היו לפנינו מאנו להחליט
לחלקי האורח חיות כובד , באמרוס אולי יהיה להאורח
כובד מה , יחויב שיפלו חלקיו על הארץ עבור כבדותו , ויחויב
שגריש אנחנו משקלו לרבוץ תחת משאו יומם ולילה עד כי תלאה
לשאתו עוד ; אשר לזה גזרו אומר , ובראשם אר"סעוטלם
היווני , לחלק כל הגשמים הנמצאים בעצם לשני מינים ; המין
האחד יש לו כח הכובד אשר בו הוכן מלד עבדו לרדת תמיד
למטה על הארץ אם אין לו חיות מכרית אשר ימנעוהו מנסול ;
ומה המין כל הגשמיים מולקטים , כמחכות , אבנים , בעלי
חיים וכדומה . ולמין השני גזרו תכונת המעופי אשר בו יאבד
מלד עבדו להגביה עוף ולעלות תמיד למעלה , וממין הזה
השבו העשן , שלהבת , והאידים העולים מן הארץ וכדומה ;
אולם האורח השבו היותו ממוצע בין שני כוחות הנזכרים , לכן
יעופפו חלקיו תמיד באמצע , מנזלי עלות יותר למעלה ומנזלי
נפול יותר למטה . אמנם הנסיונות אשר עשו החוקרים אחריהם
הכחישו המשפט הזה , ומהם — מה שאנחנו רואים בחוש ,
אם נשקול חתיכת עץ על המאזנים , ואח"כ נגרפה ונשקול
אפרה , יהיה משקל האפר תמיד יותר קל , מאשר היה
משקל העץ בתחלה , אף שנדע כי לא נאבד מן העץ דבר ע"י
האש , כי אם האידים העולים ממנו עם העשן . ואם יהיה
בסברת החוקרים הראשונים יחויב ההיפך שיהיה האפר יותר

כבר

כבד מהפץ עלמו / כי בתוך חלקי העץ מכונסים ח'קי האידים
אשר בטבעם הוכנו להגדיל עוף ויעבדו כח הכבוד אשר בחלקי
העץ לרדת למטה / אשר לא כן עם חלקי האפר כי המה כלם
כאחד הוכנו מטבעם לרדת למטה / לכן נוכל בצירור לשפוט נכונה /
שכל הגופים הנמצאים בטבע / יהיו ממין שיהיו / יש להם
כח הכבוד אשר בו המה נועים תמיד לרדת למטה ענור
כבדותם / ואין לה דבר גופני בטבע אשר יהיה קל בהחלט /
ומשולל משום כבדות / ואם נאמר ד"מ שהנואה קלת המשקל
היא / אין זה כי אם ביחס אל גוף אחר היותר כבד / (כי
כבד וקל שמות מטעמים המה / כמבואר לבעלי ההגיון) /
וגם האויר והעשן והאידים כלם מוכנים מלד טבעם וכבדותם
לרדת למטה / אך לפי שכן התפשטות מהאויר חזק מכובד
העשן והאידים / לכן ידחקו חלקי האויר את חלקי העשן
והאידים הדקים והשלהבת מעלה מעלה מחלק אל חלק אחר כלו
ינשארו על כנפי האויר / והעד על זה כאשר נסבור נר דלוק
בתוך הפעמון זכוכית / ינבה הנר והעשן יעלה בתחלה למעלה /
וכאשר נוריק אז האויר המסובך בתוך הפעמון ע"י כלי המוריק
האויר / ירד העשן לאט לאט ויכול על סולי הפעמון כביב /
כי אין מעצור לו אז מהאויר ויכול בכבדותו הטבעית / והעד
השני היותר נראה ונבא על כובד האויר עלמו הוא זה / כאשר
נשקול איזה כדור מתכונת מלא האויר / ואח"כ נוריק האויר
ממנו ע"י תחבולות ידועות יקל הכדור אז ממסקלו הראשון /
כשיעור כבדות האויר אשר לוקח ממנו / וע"י התחבולה הזאת
נדע שערך כובד האויר אל כובד המים הוא כערך א אל שמונה
באות / או שהמים הוא שמונה מאות פעמים יותר כבד מהאויר /
אבל לפי שהאויר אשר הוא ממעל לנו / אינו שוכב על אבר
אחד מהגוף / כי אם הוא מסבב אותנו בכל צדיו / וגם
בעבור כח ההתפשטות אשר לו איננו כשוכב כ"א כמרחק עלינו /
לכן לא נרגיש מאומה ממשא האויר / הלא תראה שהגוללים
והסחים (טורטור / טורטור) ירדו במצולה בלבים במעמקי
מים ולא ירגישו מאומה מכובד המים השוכן עליהם מטעם
הנ"ל / ומכ"ש האויר אשר הוא כל כך יותר קל מהמים /
הנסיון

הנסיון יעיד כאשר
 נקח איוס קנה
 חלולה אב (תמונה א')
 מאורך ל"ב רגל פאריזי
 (לערך ט"ו אמות)
 ומעלה / אשר תהיה
 סתומה מלמעלה ופתוחה
 מלמטה / ונמלאה מים /
 ואח"כ נסתום פיה העליון
 ונחפזיה על פיה בתוך
 כלי ג' מלא מים / ואז
 נפתח פיה בתוך הכלי /
 יפול עמוד המים בתוך
 הקנה אשר יול' דרך פיה
 הפתוח בתוך הכלי / עד
 היותו ל"א רגל פאריזי
 ממעל לשטח המים אשר
 בתוך הכלי ואז יעמוד
 מנופל עוד . והסנה
 מדוע לא יספך כל עמוד
 המים מחוץ הקנה ל חוץ
 הכלי הוא זה / כי עמוד
 האויר המרחק על שטח
 הכלי דה ממעל למים /
 ידחוק על שטח המים
 ההוא בכבדותו הטבעית
 אשר לו מבלי נתיב מקום
 להמים אשר בתוך הקנה
 להספך עוד ; כי בהספך
 המים מחוץ הקנה יתרבה
 המים בתוך הכלי / ויטרך
 ח"כ להגביה שטחו / ויותר
 שיגבה שטח המים יטרך
 לדחוק

לדחוק. למעלה והלאה את עמוד האויר המרחק עליו ממעל לו ,
 ויותר יתקמץ עמוד האויר יתקבצו כמות חלקיו א' מקום אחד
 וירבה כדמותו ; וכמו כן יותר שימנע המים מתוך הקנה ימנע
 כדמותו אשר בו ילחץ עמוד האויר מעל שטח הכלי , לכן
 כאשר יתמנע המים בתוך הקנה עד רוס ל"א רגל פאריז'ו
 יהיה כובד עמוד המים משיעור הלו עם כובד עמוד האויר
 המרחק על שטח הכלי במשקל שזה , ואז יהיו המים בתוך
 הקנה תלויים ועומדים על פני המים אשר בתוך הכלי מבלי
 יוכלו לנפול עוד כי חוקת עמוד המים וחוקת עמוד האויר
 שזה ואין אחד יכול לגרש את אחיו . ומכ"ש כאשר תהיה הקנה
 פחות מאורך ל"א רגל פאריז'ו לא יזול טפה אחת ממנה
 בתוך הכלי , מטעם הנ"ל .

ועל פי הנסיון הזה נכלל נקל לדעת כמה יהיה משקל
 עמוד האויר על איזה מקום מכדור הארץ , כי כבד
 הראית לדעת שמשקל עמוד האויר המרחק על שטח הכלי ג'
 שזה לכובד עמוד המים אשר בתוך הקנה עד רוס לערך ל"ב
 רגל פאריז'ו , וידוע שרגל מעוקב מים י שקול שבעים ליטריות
 ואם נקח א"כ קנה חלולה מאורך ל"ב רגל , ונמלא חללה תהי'
 רגל על רגל , יהיה א"כ משקל עמוד המים הלו ל"ב פעם
 שבעים ליטריות , שהיא ב' אלפים ב' מאות וארבעים ליטריות ,
 וכמו כן יהיה משקל עמוד האויר (המרחק על שטח הכלי אשר
 הוא רגל על רגל , מאורך ג' פרסאות) שהוא רוס כל גלגל
 הנשימה (דונסקרייה) ; ואם נחשוב לפ"ו כובד כל האויר עם
 העננים והאידים המסבבים את שטח כל כדור הארץ , יהיה
 משקל כל האויר 11,982,378,823,232,000,000 ככרים ,
 וכמו כן אם נחשוב שטח אדם בינוני על כל צדדיו י"ד רגל
 מרובעים , יחויב שמשקל האויר הסובב את האדם ממעל לו
 עד רוס ג' פרסאות יהיה ג' מאות ככרים , או שלושים אלף
 ליטריות , ובכל זאת אין אנו מרגישים שום לאות ללכת תחת
 המשא הגדול הלוה מטעמים הנוכחים לעיל .

ובבר נודע אלל מחקרי הטבע שערך כובד כסף חי לערך
 כובד המים הוא כערך י"ד אל א , ד"מ אם תשקול

מדה ידועה ממים ליערה אחת / יהיה משקל אותה מדה עצמה
מכסף חי י"ד ליערות / לכן כאשר נמלא א"כ קנה ה"ל עם
כסף חי ונהפכה על פיה בתוך כלי אחר מלא מכסף חי /
יחויב שיכול הכסף חי תוך הקנה י"ד פעם יותר נמוך מהמים /
כי רק או יהיה כווד הכסף חי הנשאר בתוך הקנה שיה לכוד
עמוד האויר הלוהץ על שטח הכסף חי אשר בתוך הכלי /
והנסיון יתן עדותו וידיק המשפט הזה / שיכול הכסף חי
בתוך הקנה א ב עד רוס כ"ח לאצעות (לערך ב' ורביע רגל
פארי"ו) ממעל לשטח הכלי ג ואז יעמוד מנכול עוד / והנה
אם תהיה אותה הקנה א"ב ממין זכוכית אשר בתוכה מכסף
חי / כדי לראות מחוזה לה שיעור עלותו ונפילתו / אז תקרא
אותה הקנה פלס האויר (אופטו-מטער) ובלשון יווני יקרא
באראמטער (מורד הכובד) / כי על ידה נוכל לשקול
ולשער כווד האויר כפי אשר יצטרך על שטח הכלי אשר בתוכו
פתוח פי הקנה / ומעכב הכסף חי בתוך הקנה מנכול עוד /

והנה הכלים האלו נעשו כעת בתחבולות שונות ומתמונות
שונות / אבל כולם כאחד על אדני החוקים האלו
הוטענו / תורה אחת להם שיעור תמיד כווד האויר המעכב
נפילת הכסף חי / עש כווד הכסף חי בתוך הקנה / והנה
בתמונה ב אליה נא אחד מהם אשר נראה לרוב / ומשפט
עשותו הוא זה / בתחלה נקח קנה זכוכית ז"ח אשר היא סתומה
אזל ז ופתוחה אלל ח / ובתוך פי ח נמלא את כל הקנה עם
כסף חי בצמאוס ובהדדוק גדול לבלתי ישאר מקום רקות בתוך
הקנה אשר נו יוכל להכנס חלקי האויר / ואח"כ נחבר אותה
הקנה ז"ח עם הזכוכית ב"ח עד היוחס כלי אחד - והנה כעת
תהיה כל הקנה זח"לב סתומה מלמעלה אלל ז ופתוחה אלל פי
הזכוכית ב / וכאשר נחבר אותה הקנה עלי לוח עץ ונתלהו
בתוכו כסדר הזה שיהי ראש הקנה ז למעלה והחיבור ח למטה
אז ח"ס יכול הכסף חי מתוך הקנה ח ויוול בתוך הזכוכית ח"כ
עד לערך י"ט ואז יעמוד מנכול עוד / כי עמוד האויר הארחק
על השטח י"ט יעמוד מנגדו / וכאשר נחלק הקנה ז"ח לאצעות
והאצע לשנים עשרה קוים / אז נוכל לראות יום יום השתנות
כווד האויר כאשר יבא עוד /

הנסיון יעיד שסתנה שיעור נפילת כסף חי באותו מקום
 עלמו כפי השתנות חיות האויר בשנה / כי כאשר
 יהיה האויר וך ללול ויגש יכניד יותר וידחק בזה הספסעותו
 אשר לו את הכסף חי יותר למעלה בתוך הקנה ז"ח ; ואם
 יהיה האויר לח ועכור ימעט כוחו מהכניד על שטח הכלי י"ט ,
 והכסף חי יפול יותר למטה בתוך הקנה ז"ח ; ומדת השתנות
 הנפילה הלו לא תהיה ע"פ רוב יותר משיעור אורך ב' אלצעות /
 אבל אינו שזה בכל מקום ; ד"מ בעיר אמסטער"דאש הבידה
 בכנסים האללאנד לא יפול הכסף חי לעולם יותר מעומק כ"ו
 אלצעות שני קוים / ולא יעלה לעולם יותר מבובה שלשים
 אלצעות ; בעיר געטטינגן יהי' הבובה שלשים אלצעות וארבע
 קוים / והעומק כ"ח אלצעות ד' קוים ; וכאשר נגרע א"כ
 שיעור העומק משיעור הבובה / ישאר שיעור ההבדל / אשר
 גם יקרא שיעור השתנות הנפילה ; וכן כאשר נגרע חצי
 שיעור ההבדל משיעור הבובה / ישאר שיעור אמצע הבובה /
 והיה לפ"ז דרך משל : בעיר

אמסטערדאם פאריז געטטינגן

שיעור הבובה 30 אצבעות 30 אצבעות $30 \frac{1}{2}$ אצבעות
 שיעור העומק $27 \frac{1}{8}$ אצבעות $27 \frac{1}{2}$ אצבעות $28 \frac{1}{3}$ אצבעות
 שיעור ההבדל $2 \frac{5}{8}$ אצבעות $2 \frac{1}{2}$ אצבעות 2 אצבעות
 אמצע הבובה $28 \frac{1}{2}$ אצבעות $28 \frac{1}{4}$ אצבעות $29 \frac{1}{3}$ אצבעות

מכל המוכר יחויב שיפול הכסף חי בתוך פלס האויר על הדריס
 הנבזים יותר ממה שיפול בעמקים באותו הזמן עלמו /
 כי עמוד האויר מהכניד על שטח י"ט הוא יותר קצר וקל על
 הדריס הנבזים מבחוק העמקים / וכמו כן הוא יותר דק (כי
 יותר שגולה למעלה יתפשט ויתדקק האויר בנזכר) וימעט
 כוחו מהכניד על שטח הכלי ולעכנ הכסף חי בתוך הקנה מנפול
 יותר / וגם זה יעיד הנסיון / כי בעיר מזער קלויז"טאבל
 על הרי האל"רן יהיה סמ"ר שיעור גובה יותר נמוך מבעיר
 געטטינגן כשיעור אמצע וחמש קוים / ואף ששתי ערים האלו
 הנה

הנה סמוכות זאת לזאת • — וממה שהנאתי נוכל גם כן
למדוד הגובה מאיזה מקום / דהיינו שאנו חושבין ערך הגובה
אותו המקום אל ארץ המישור כדרך יתרון נפילת הכסף החי
באותו הגובה אל נפילתו במישור • ועל אדני המקבולה
הואם נוסדו לוחות המספרים (טאבעלצן) אשר על ידו נדע
כמה יהיה גובה המקום אם יוכל עליו הכסף חי במקו שיעור
ידוע / ואין מה מקומו לדבר ממנו • — וממה שדברנו עד כה
נדע כי נוכל להכיר ע"י פלס האויר הנ"ל איכות האויר / אם
יהיה לח ועשור מלא מאידים וקישורים העולים מן הארץ /
וימנעו בתוך זמן מועט להריק חלקי הורים המעורבים בתוכו כי
כדדים המה ממנו ולא יוכל לשאת אותם עוד * / או אם יהיה
זך לזול ויבש / לכן ימצאו בעת ברוב הכתים הכלים האלו (אף
לאנשים אשר לא השיגה ידו לדרוש ולחקור בחכמת הטבע)
לדרוש העמים על ידו / כי נכסול הכסף חי ידעו שקרוב הגשם
לזא / ובעלותו למעלה יודעים שיהיה יום לזול ונעים • —
אולם אם יגשם הרוח מקלה מערבית כפונית אלל שוכני איראפא
או יבשר גשם ע"פ רוב אף בעלות הכסף חי בתוך הפלס •
והסנה לזאת נעלם עד עתה :

ורבה / אליה נא פה איזה כללים אשר יזהר בהם מי שירצה
לעשות פלס האויר •

א) שיהיה חלל הקנה שזה בכל מקום / מבלי היות רחב
במקום אחד וגד / במקום אחר / כי אז לא ישמור החוקים
הנוכחים מגובה ועומק הנפילה •

ב) שיהיה הכסף חי זך ונקי מאד לבלי היות מעורב בתוכו
איזה חבך או חלקים זרים המכחידים אותו לנפול ולעלות בנקל
בתוך הקנה / ומכ"ש שיהיה חלל הקנה בקי מכל
חבך ותערובות •

כאשר

* ומרגלא בפני דאגני / כאשר יאז העשן מתוך נב הכית ולא יעלה למעלה
כעמוד / כי אם ישמט שטוח על גב הכית / שקרוב הגשם לזא / וממה
שכתבתי תכיר כי האמת אמת / כי אם יחלש האויר תשוא השטן למעלה /
אז בודאי יהיה מעורב הדגה מאידים וקישורים וימנעו בתוך מועט כנ"ל •

ג) כאשר ימלא הקנה עם הכסף חי ישמר מאד לבלתי ישאר
מקום רק בחוך הקנה אשר בו יכנס האויר כי גם אז לא
ישמור "הפלים חוקו" •

ד) שיהיה כל הקנה מלמעלה למטה / וגם מקום החיבור ח
עם הזכוכית סגור מאד / לבלתי ידחק האויר מחוץ אל תוך
הקנה בין חלקי הכסף חי / כי אז יושחת כל התחבולה •
ברוך לינדה •

תולדות המינים הטבעיים

ביבער או פיבער או קאסטאר

מבוררתו ומולדתו בחלק אמעריקא הצפוני במדינת קאנאדא
אשר למלכות בריטאניע הגדולה / ובחלק אויט
במדינת הודו / ומעטים נמצאים בחלק איראפא במדינת שווייץ /
איטאליען / פראנקרייך וספאניען • ובאשר הודיע לנו חכמי
ולומדי בית החנוך בדעסויא הבירה (אשר יקרא בשם פהילאנט
ראפיש עדוקאטיא'ס אינסטיטוט) נמצאים גם בארץ אשכנז אל
נהר עלנע ונהר מולדע במדינת דעסויא (*) / אפס אינם
פורצים לרוב על פני אדמת איראפא משתי סבות • האחת :
מכני רוב תושבי הארץ הזאת אין להם בה רחבת ידים להיות
תמיד באגודה אחת ובאחוזת מריעיהם כאשר פאזר נפסס /
כי האנשים האלה ילחצו וידחקו אותם ממקומם / לנוס ולהסתתר
במערות ובמחילות עפר / לא כן בחלק אמעריקא / שם
נמצאים

(*) S. die Dessanischen pädagogischen Unterhandlungen
vom Jahr 1779. Seite 87.

ממלאים כפרות ארץ לרוב אשר לא יעבדו ולא יורעו / לא
עבר בהם אים ולא תדרוך כף רגל אדם / ולכן יש להם מקום
מנוח להתאסף יחד / ולא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות •
והשנים : "אנשי איראקא אורבים להם במאוד לקחת את נפשם
ולהכחידם מעל גבולם / לכל יחבלו וכל יסחיתו שקרי" •
ומסגרות המים (וואסר דעאזוי אונד טליין) / והעמודים
אשר עליהם הגשרים נשענים / כי זה דרכם למו כאשר אכתוב
עוד • מגורם אלל יאורים / נהדים ואבמים / מאכלם קליפת
ועלי אלני רבים כמו ערבי הנחל / והעלים אשר יקראו בשמותם
(ערב / פאשעלבוים) • ואותם הנכבשים תחת יד בני
אדם / ולמדו ע"י ההרגל לאכול גם שאר מיני מאכלים כמו
פרות העץ תבואת ולחם הארץ / אך בבשר נפש קלה מאוד /
ונעבור זאת מעולם לא יארוצו לנפש בהמה וחיה / וגם שלום
להם עם הדגים אשר בקרבם ובסביבותיהם המה יושבים כי אין
להם בנשרם חפץ • ימי חייהם יגיעו לחמש עשרה שנה
ואם בנבזרות לעשרים שנה / ומולידים בכל שנה ושנה שנים
או שלשה ילדים •

גדליו ככש או ככלב גדול / משקלו אם הוא עב וגדול
כחמשים או ששים לטראות / ראשו דומה לראש
עכבר הגדול שניו מחודדים כמורג חרוץ בעללפסיות / בהם
ארום ישנר ורמי הקומה יבדע / ידיו קצרים וקטנים מרגליו /
אזבעות רגליו מחודדים בעור כרגלי האווים / ונקרא עור
השחום (טויאציהויט) / ויהיו להם למשוט צעת ישחו במים /
שערתיו דקות ורכות מאוד כחשי / מראיתן שחרחרות /
וכעמים ממלאים לבנות / נקודות ונרודות • אליהו מכוסה
מסניב בקשקש / ואין עגולה כאליות שאר החיות כי אם
רחנה

* מלשון הקרב כל עושי שבר (יעציה י"ט י"ד) •

** ובגנה הוא חרמי היקר ר"ב לירויא בכתבו בספרו הנחמד ראשית לחורים
(ל"ט ח') / כי הציפר אובלים דגים / אולי העתיק זאת מסכרי הקדמונים
אשר כתבו לפי המדומה ולא הקדו ודרשו היטיב בעצם החיה הזאת • גם מה
מכתב רבי הל"ל מזה זנבו כאמה / ט"ס הוא ו"ל כתי אמה •

רחנה ושעוה / ארנה כחלי אמה ורחנה כרניעית אמה במדה /
ועניה כבון איש / מחתת לאליתו לו כים קאן וכו ליה ובה
ושמנית / בה ימשה שערוה נופו עת יבוא במים ללתי אחו
בה המים / וירטבו ויקדרו ע"י כן את גוויתו / ובפרט בימי
הגבר ובחורף כי אז המים קרים מאוד / גם יוקח מן הליחה
הזאת לרפואת בני אדם / והיא מועלת מאוד לדגרים רבים /
ויקרא (ביבריי) והופאים והרוקחים יקראו בלשון רומי /
(Testes Castoris או Castoreum) *

שערות הכיבר הוא עובים ויקרים מאוד בעיני האדם /
ומהן נעשים בגדי חופש / כונעות נעלי יד ורגל
ומפורסמים בשמם (קאסטור-היטע / טטרישפצצ וכו') /
וכנעני בריטאני"ע עושים עמם מחזור רב / ושלחם לארבע
כנסות הארץ / ואולם אל תדמה בלבדך לאמור / כי כל
הכונעות ונעלים הנמאיים במדינותינו ואשר יכנסו הסוחרים
בשם קאסטור / שהמה באמת משערות החיה הזאת מעובדים /
לא כן / כי אם ע"י תחבולה / יערבו בהם שערות ארנבת
ושפנים / וזמרי רחלים / והמדין יבחן מיד על ידי המשקל
מה המה / כי שערות הכיבר קלים יותר משארי השערות /
חיה מהאנשים היושבים במקום מושבות החיה הזאת / וזנבים
אותה ויאכלו את צורה / ויעשו להם מעעמים מלשונה ומאליתה /
כי עובים להם למאכל מאוד / ואנשי הודו מכסים את צהרם
צורה / ומשנה עושים סבינים ומולגות *

מתכונות ופעולות החיה הזאת הפליאו והגדילו המחקרים
הקדמונים עד מאוד / ויחסרה מעט מאדם
צחמה ובתזונה / אך החוקרים אשר קמו אחריהם ועמלו יותר
צדדים האלה / ולא סמכו את עצמם על השמועה / כי אם
חקרו ודרשו היטיב טרם יכתבו על הספר / המה כחשו צרוב
הספורים ההם / ויחשבו לחובו / אפס עוד השאירו לה
סגולות מיוחדות ובפרט במלאכת הבנין / אשר נפלאה עד
מאוד בעינינו / ואין בכל בהמת וחית השדה תדמה ותשוה לה
צדנר הזה / וכל איש ואיש אשר בעיניו יראה בניני החיה הזאת /
יסקאה ויתפלא / ובלבו ידמה / אין זאת כי אם מעשי ידי חכם

וחושב / אשר נעו קו ונמחונה יתארס / אשר כח וזרעו
פעלים / ובמקבות ובמסמרים חוקס ! אך זה חלקה מאלהים
ומת כוסה מיוזר כל / הוא נחממו העליונה ובידיעתו הנוללת
המלא לכל הנבראים חכמות וכוחות די ספוקס ולרנס / והוא
נחן בלב החיה הזאת לעשות מלאכת הנוטים כאחד חרשי עץ
ממנו • ולמען תכיר גדולת ה' ונבורותיו / אליה לפניך מנהגי
וסדרי בניניהם / כאשר הנידו לנו החוקרים הנאמנים •

בבר הנדתי כי הניבר אלהים האחות והריעות / ולכן
יתאכפו ויתקצו המונים המונים כשלה או ארבעה
מאות במספר בחדשי הקיץ (יוני ואוגר יולי) ללכת אל שפת
נהר או אגם (ועצ) לננות שם על המים בית זבולס / להיות
להם למחסה ולמספור כל ימי הנביר וההורף / ובהגיעם ש מחו
חפזם וה החלם לעשות : יכנימו יחד לב אחד לעשות שְׁכָר נעד
המים לשם על ידו נרית ודלתים לשאון מימי הנהר / לנלתי
תנלעס ותשטפס השבולס / כי גאו המים ויעלו על ראשם •
אורך השכר הזה תמיד כמדת רוחב הנהר / ואף אם יהיה
רוחב הנהר כשמונים או מאה רגל (בזס) * לא יחדלו ולא
יעזבו גם המה מלננות בנין גדול כזה / רוחב השכר בשנים
עשר רגל / ולפעמים עוד יותר כפי אשר נראה להם להכרח
ולורך מפני גאון ותגברות המים • אך אם יאוו למקום מושבותם
על מי אגם או יחדלו מלננות השכר הזה / כי ה אלהים חלק
להם נדיעה לדעת / כי עליית המים באגם מעט מעט היא /
ולא ירנו ויפרצו מי אגם / כמימי הנהר אשר בשטף יעברו •
מי לא יתפלל על הדבר הזה !

בלי מלאכתם אשר בהם עובדים העבודה הנפלאה הזאת לה
הם : ארבעה שנים החוקטים (פיר טניידע נעהי) /
ידיהם / רגליהם וזנבם • ומהי להם השנים למשור (ואעג)
ולקרדוס / בהם יכריחו ויהטונו העצים והאלנים ; ידיהם •
לדקר *) נהמה ימכרו חפירות וחורים נעמר למען נעון
נתוכס

* מהי ידוע וסני רגלים / נאמה •

** חלשון המשנה יחפור נדקר (נעה חי א') •

(רלח)

בהקדם העמודים אשר עליהם הבית ישען ; רגליהם / לעשות
בהומר ובסיד ; וזנבם / לרחק (טויפֿען) ולכפּים הכּוּנים *)
(אויבערקעלן) / ולדף המטה (רייבערעטט) **) לעומן
ישיעי ביתם . והנה בראותם עץ שתול על שפת המים אף
אם כארזים גבהו ועביו כגוית איש / לא ינחמו ולא יסקוּעו עד
כי הכריתו אותו מתחתיו סמוך לגופו והפילוהו בתוך המים אשר
על שפתו . ואם יהיה מקום שיכול העץ על היבשה / או
יתאמרו ויאורו חיל לשחוב המשא הכבד הזה אל תוך המים /
ואחר כן יעמדו כולם יחד עליו / וינחמוהו / על ידי זנבם
ורגליהם אשר בהם ישועו / א המקום אשר נחרו לשבת / ויניחמוהו
על פני ארצו / אחרי הקלות והכרת את ענפיו וחוטרייו בשניהם /
להיות ליסוד הבנין . וככלות הדבר הזה / יתחלק ההמון
ללבאות לבאות המשועשים אלה ואלה / אלה יחפרו עמקים
כמקיס צפּר / ואלה ילכו לחתוך אלני קטנים וענפים / אשר
יביאום רפסודות למשכנם / וינעלו בהעמקים / עורים עורים /
לסמוך בהם את הבית אשר יבנו ; אלה יביאו ערבי וקני הנהר
וישררו אותם מעמוד לעמוד מעשה עבות ורשע / וימלאו
החלול בחוכם עם עפר האדמה / ואלה ילכו לקושש קש ללבוּן
הטיט וקיד ולעומן בהם ע"י זנבם גדרי השבכה לחוקם כל
ימועו . ונקאה הפליין של השכר עושים שחיס או שלש ארצות /
למען עבד בהן מי הנהר / פעם ירחיבו אותן ופעם יקלרנו /
כפי מסת עליה ונפילת המים / אשר נפשם יודעת עד מאוד .

במלאכת השכר הזה בונים כלמו יחד / איש את אחיו
יגזור / ואיש את רעהו יחזיק / אך ככלותם
העבודה

*) גם זה מלשון משה (מדות ט"ז משנה ד') ושמות האלה אינם מוזכרים
בספרי חז"ל ולכן נשאילם מלשון המשנה / כי לשונה לשפת עבר יחשב .

**) כפיס או כפוז / דף המטה / התה כלי הכּוּנים / אורח כפּים כשעה
משולש / מנרול ולו בית יד / כויפֿליך הכּוּנה את העיש על הכותל / ואורח
דף הקשות כמרכב ארון / מעץ / בו יסוב וישער פני העיש על הכותל .

העבודה הזאת יתחלקו למשפחה ומשפחה / אשר כל אחת בוררת
 לה מקום על השכר לננות שם ביתה • מכסת הנפשות לכל
 משפחה תביע פעם לשנה או שמונה או עשרה / ופעם לשמונה
 עשר עד עשרים נפש / איש ואשתו • תבית הבית ולורתו /
 כאלה עגול / ופעמים תחתים ושנים יטכו בו / לפי רוב
 המשפחה כן יטכו / לרבים יגדילוהו / ולמעטים ימעיטוהו •
 כי לכל זוג וזוג יש חדר מיוחד לשבת שם • קירות הבית עבות
 וחוקות / ומבית מבוכרות בחומר ובכיד / כמעשה ידי נוהג
 חכם / ואת קרקע הבית ירצפו בירק ודשא הארץ להיות להם
 למשכן רך / אם ימותו וישכנו • לכל בית שני פתחים /
 הפתח האחד נשקף על פני היבשה / ויהיו להם למחלט מפני
 אויביהם / כי עת יארכזו הליידיס ללוד את נפשם / היש מהם
 ינוסו דרך הפתחים להחבא ולהסתתר עד כי יעבור הועם •
 ואולם על הרוב ימלטו דרך הפתח המונה ללד המים / כי מעור
 השחת ברגלם לא יכלו לרוץ קל ומהר על היבשה ולהמלט על
 נפשם / רק הליידיס כהלכת האוויר לאט לאט בתנועה מרוחשת /
 ולכן לא יעברו בפתח השני כי אם לעת הצורך / ובלעדו זאת
 יהי להם הפתח ללד המים / ללאת שמה חוץ / למען כסות
 את גאחם / כי הנקיות חביב מאוד בעיניהם / וישתמרו במאד
 לבלתי טקף את ביתם •

אורך הבית כרוחב השכר / ורחבו כמכסת נפשות אשר
 שוכנים בקומו / פעם יהיה רחבו משמונה עד עשרה
 רגל / ופעם מארבעה עד ששה רגל • ומספר הבתים יגיעו
 לשמונה עשר / ומעט מועיר יגיעו לעשרים בתים • בתחתית
 הבית ללד המים עושים חדרי מסכנות / בהם יאלצו קליפות
 עופים וחוטרי חלנים אשר יאכסו הביתה דימי הצדיר / לאכול
 מהם כל ימי החורף • ובהגיע חור האביב והנלמים נראים
 בארץ / יעזבו את בית משכנם וילכו יחד ביערים ובאלונים /
 להתענג שם בכרחים ובעלים ולהתעלם באהלים / ויהיה בשונם
 אל בתיהם והנה פרצו המים בהם פרץ על פרץ / או יתחברו
 יחד כנראשונה לחוק את הבדק ולהעמידם על כנס • ואם יראו
 כי ערו המים גם עד היסוד וישמחו לקל / או יפרדו איש מעל
 אחיו

אחיו וכל אחד פונה לדרשו / *) מקום אשר רוחו ללכת .

בואת דרכי מתכוונות הים הוצא וממנה לבדה חכיר קורא
 אשוב ! בקולות וגבורות יולד / אף כי תפקח עיניך
 על כל הנבראים לשוניהם ומיניהם / אשר לכל אחד ואחד
 מהם / סגולה מיוחדת לא תשבע עין מראיתם / ולא תמלא
 אוון משמוע מהם / אז תדע את ה' לאהבה וליראה אותו
 כל ימי היותך על האדמה הזאת / ואל יפתך המתחכמים בעם
 לאמור : לא זה הדרך הטוב יעב בעיני ה' / כי הוון יקר
 במאוד מלבושיו בדבריהם באלה / אל תפנה אל דברי תוהו וכוז
 האלה / ואל תאנה להם / כי סקר המה דוברים / עליהם הכחוב
 אומר את פועל ה' לא יגיעו ומעט ידיו לא ראו . ועיין מה
 שכתב על זה הרב החסיד רבינו נחמן בספרו חובת הלבבות
 סער הנתינה פ"ד . אחרון האלילי .

מכתבים שונים

מכתב

לאמנון שר העבא אל רעו עשריה /
 אחרי מות אחינועם / בגיא ההריגה **)

בפשי נמלטה ממות ביום הרג רב / אך להרע ! למראה
 עיני כי נפל אחינועם ידידי / מר ממות הסיני /
 אהה

*) לא נעלם ממנו כי לא היה תכונתו פחולות החיים הטענים / דרך אשר
 נספור הוא : אך אני את פי החכם הארון זולער שמרתי . כאשר כתב
 נספרו (פארמובון) לור ערושקונ דער אויפגאקראקייט אונד דעם גאנצערקע
 פרשטער טייל .

(* * Nach Dusch's moralischen Briefen zur Bildung
 des Herzens 12ter Brief.

אהה ! עשריה / זה אחינו עם מודעתנו אהבת נפש אהנוהו /
 אינו / לכן תייליל אהב את רעיך ראה שכול לנפשו / עלי
 בחור מעט / עלי ישר בעדה / עלי ידיר נבחר •
 יעל • ימיני פרחח אמיץ לב בנבורים חץ שחט כשחוט הזנח
 לכפר אדמקו ועמו ; ודס אביר השקה את שדי קטל •

התועי לבה דמעוטי לבקש את שאהבה נפשי מעל מקוס קברו
 לשוא בקשו למו ; יד משלחת התירה חרלבות
 לימים / קשרס יושר על לב ולב / וענותות אהבה ישתורגו על
 נפשות קרובות ברוב סרעפן בקרבניה נתקו לנלח •

לכל חכלית ; גם שמחה לישרי דרך גח שלות נפש / ראה !
 שוט פתאום / מסנות מתהפכות / אף שרית רלון
 אנוש ירדו בהנה ; פתאום יבא שגס / ואש יוקדת בחיק ישרים
 באהבת נפש מוקד עולם בחימה נדעכה •

כן מתק שזון לבנות / כיתר מעדני חלד / רגע יחרון
 משפטס ; ויגדל שגר / כגודל חשרון לא יוכל המנות •

יש לכסף נבהל להון / יש לזהב יהיר תקוה כי יכרת / רגע
 יחטוף ורגע ישינו ; וחשרון אהב כי יבוע ואיה / מי
 ישינו ? ממעט הנחומות בתכל / מך מערך נפשות אהבות
 באמונה / מי יעזור ורס דמעוה זורמו עיני עלי שגר ?

שבבלנו מאיש בלעדו לא ערב לנו חיינו אהנו / לא תשורט
 עוד עין הנסקפה כמו שחר / וינאס כאוס משכיות
 חמודי נפש יקרה / כי בא מאורו ; בחצרת מרעים לא יעבור
 עוד גיל טהור לבב / ואהבים עלו בס ; לא תעבורנה על
 שפתותיו תהלות / לספר מעללי ים / ואמרות טהורות
 מוסר אלוה לא תוספנה להשמיע •

אבר מתבל משל לאיש ישר / בן אמונו למטה בית אבותיו /
 ולכל ריע אהב נחמד •

מה נהיה מכל טוב ורבת יושר הנלו בקרב לבו בימי עלומי /
 מה מאוד תופיע אור זרע בקרבנו לתפארת אחיו התושבים
 עמנו / כתס פרח / ועץ חיי כי הנשיל פרי ?

(רמב)

האלהים עשה / עודנו בלבו נקטף / בחתוף ירק ממעגל
קוצר כחצלת בגעת בה רוח ויסעה מגוע / על
עפר נחת ריח לא תפיק / אם יתר שארית יחליפו כח /
בעצור סופה ואיגנו •

הבן יקיר רך וענוג מבנים • חכם וישר • רצוי אחיו
ואהוב מכל בני חלד ! כיקר חייך כן יקרה מותך •
למען הקים משפט אדמת אבותיך / לישע אנשי בריהך רגוז
וחלו משטף צורריהם / להשפית נחלתם עברו / נגדה דמך •

גועת כנוע איש חיל ; טרם סוגרו עפעפיד עוד ראיח
משנאיך נפולים גופים ממגן עוד אנשים בקרדך /
עוזבים חלקה עקובה מדם / זרועה מגדודי עבדים / ורב
חללים נפלו שמה ; עוז ותעוזמות לנבואיך / אולי גם שלום
הארץ בדמך קנית •

אבן אם בין מזהלות יושב-ארץ / בן יחד המון שלו בי
לאחיך לבדנו תול דמעה / אם גבה בעינינו שלם מחיר
עווננו / אל תראנו / כי כל מחמדי חיינו בחייך
השחרורו / ונפשינו ננפשיך היו קשורות / הלא אתה ונחתנו /
אי ישיב לנו ריע כמודך / וריק נפשינו מי ימלא ? אחינועם
ידידנו / אהה ! אינך •

צגירה ואספרה איך נפל גבור במלחמה / ידעתו עשריה /
ידעתו מאהבתו ובריתו נאמנת לך / עתה אאלכך
התבונן חילו למלחמה •

במו השחר עלה ונוקר אור / ליום איום לאלפי רבבה / על
מי לא יקום אורחו כי יעה לערוב / והנה אנכי נחפו
ללכת אל אחינועם רענו להקראם עמו פנים אך הפעם ;
כנאוי והנה מלאכתו כורע על צרכיו וכפו פרושות השמים ;
לבלתי השביתו מני מערכי לנו / השתדתי אחרי יריעות אוהליו /
כי לא יראני / ואני תפלה עמו •

(רמב)

בבלות / לפלל וקם על רגליו / או נגשתי / ויחבקני ויאמר :
הן קדמתני / על דעתי לנאת לקרנך / לולי
עתה באת .

אחי ! עוד מעט רבעי אלן בעושות לחיותינו אנו חיים על
האדמה / מי יודע אם לא המה חרושים לאחריטנו /
ועלם היום הזה / יפריד ביני ובינך . אכן כן חיינו אשר לא
נבדל מהמותה . וממות בחלקת השדה התעתדה למות יפגיע
היום שמה / אין יקר יתר גדול מה .

כי אמר לבי כי לא אראה השמש תורח היום בנאסה / כאשר
לא ראינו לאסה עודנה / ברבני גא ידידי / כאשר דמינו
כן היה תהיה עתה עת קלנו . אם נשוב חיים שנינו / אם בא
נבא ונתראה יחד כמנצחים / מה מאוד תרב אז חדות לבנו /
עתה לך לך ושמור נפשיך באשר תוכל / ובאשר תבונות קרבות
יחפוטון .

מי יתן נערכה יחד ומקרה אחד יקראנו אם לחיים . — אולם
טוב חייד מחיי / כי עיני רבים עליך / ומעט מועיר עלי
ישאו נהי .

בזכרה אחי את עוני נחלת אבותינו / ומי יתן ואנכי מחיר
דמי אקנה את שלום ארץ / ככה דבר האיש ויפול
על גווארי / ודמעוטינו היו שפטינו אחנו .

אז יתקע בשופר וחזזורות התרועע נחנו נס להאסף / נו
התנועע המחנה / ויתאן ראשי הצבא שב וישיש ויבנקו
איש את אחיו / ואיש את רעהו ברך ; וקול המון כביר מלא
את מרחבי המערכה / גם אנחנו שבנו לחבק ולנשק אותנו יחד /
אחר אל מקום מלננו הלכנו .

השאר ברפים הבאים .

(רמר)

משלי מוסר .

הדברה והנמלה

ביום צה ונעים , שטה הדברה ברשאים
בפרחים שושנים ואהלים , בהרים ונהלים ,
לאסוף דבש ונכאת , לערוך בביתה מערכות .
גם הנמלה שטה בגנים , בזיתים וגפנים
בשדי חטים וזרעונים , ובאוצרות דגנים
לאגור , ולצבור בר , כל יחסר לה דבר .
ויהי בראותה הדברה , מעופפת בשמחה וזמרה ,
ותקנא בה ותאמר , הן לשלומך מר לי מר !
למה תשבי את בנחת , ואנכי מכל איש בורחת .
ירדפוני האנשים תמיד , אותי וביתי להשמיד .
וכמעשיך מעשי נפלאים , בהפרי בורות ומחבואים
מערות גדולות וחמורות , בגנים כרמים ושרות .
ולמה יגרשוני מאוצרותי , וכאויבים הם סביבותי .
אומרים לנפשי גודי , והרבו עניי ומרודי .
ואתך ברית יכרותו , בתיך כל ישיבתו .
היא כלתה לאמור , ותען הדברה ותאמר .
למה זה תשתוממי , ומי ברעתך מי ?
הלא מידך זאת , בצאתך נגרם בעוות
לאבר פרים ועצם , ולהחריב יכולם וארצם .
אך לנפשך כל דאגותיך , ומטובם רחקו מחשבונתיך .
גמולך ישיבו בראש , טובתך כל לדרוש .
לא כן מהשבתי , גם לי ולהם אוצרותי .
אוכלים גרני ומרדשי , ארו יערי עם דבשי .
לבן שלמים הם עמי , לשלם לי כתמי .

(רמה)

בקורת ספרים חדשים

יונה עם תרגום אשכנזי ובאור / על פי יואל
בר"ל חבר לחברת שוחרי הטוב והתושייה /
ברלין בדפוס חברת חנוך נערים / התקומה
(מקחו 5 גר')

מסדרי הפערות התקינו להפטיר ספר יונה ביום לוס
הכפורים / במנחת ערב / למען התעורר על ידו
את העם לתשובה אמיתית / כי אם יקראו ויתבוננו בחסדי ה'
ורחמיו על העיר ננוה כי נחם על הרעה אשר דבר לה בעבור
שבו מדרכם / או גם המה יתנו אל לבם לחפוש דרכיהם /
ולשוב אל ה' / ואז יכפר ה' בעד עונותיהם וירחמם כי המה
עמו ואין מרעיתו • אפס / כונת המסדרים הללו היא ועשתה
פרי בימים ההם שפת עבר עוד מתהלכת בתוכם / וכל
ישראל מקעס ועד גדולם ידעו ויבינו לדבר זה / לא כן בדורינו
ובזמנינו / כי רבים עתה הבולתי יודעים / מהיודעים הבין
בלשונה / ומהי שפת עבר בעיניהם כלשון נכריה אשר לא שמעה
אזנם ואוזן אבותיהם מעולם / (וכאשר באזנינו שמענו לפעמים
חרופים וגדופים אשר המה מתפללים מחוסר ידיעתם הלשון /
ועליהם אנו קוראים תפלת הש"ץ : היה עם פיפיותיהם /
הגם מה שיאמרו / הבינם מה שידברו —) ואם כן אפוא
מה תועיל קריאת המעשה הזה לאנשים האלה ? כי כקול השיר
לאזון חרש ומראה השושנה וחבצלת לעור / כן הדבר הזה !
בעבור זאת קם והתעורר המחבר היקר הזה ר' יואל בר"ל חבר
לחברת שוחרי הטוב והתושייה / ויוציא לאור בחודש אלול העבר /
ספר יונה עם תרגום אשכנזי ובאור כל לשון לח ונעים מאוד •
עתה יודוהו אבות ובנים אנשים ונשים יחדיו כי הסיר מפניהם
המסכה ? ובלעדי החסד הזה בעד ההמון / פעל ועשה גם
לאוהבי

(רמז)

לאוהבי ולומדי תורה / כי על ידי כן יש לנו עוד ספר אחד
צתב"ך מתורגם ומבואר באר היטיב / כמאמרם ז"ל מאזה
נוררת מאזה / אשרהו ואשרי חלקו !

התרגום והבאר שניהם כאחד טובים במאוד וכבר נודעים
מעשה אנצעות וילידי רעיוני המחבר הזה ע"י שאר
ספריו ומכתביו אשר כבר הוציא לאור / ויעש לו בהם שם /
כאחד אנשי השם • גם הקדים לתרגומו מבוא הספר ושם דבר
(א) מימי חיי הנביא (ב) מכותב הספר (ג) הערות איזה
שאלות שנכלו בזה הספר (ד) מהתרת השאלות (ה) מתועלת
הספר (ו) מסגנון הלשון (ז) מענין הדג (ח) מענין הקיקיון •
ואף כי ההקדמה הזאת ארוכה ביותר וכמותה תעלה על כמות
בוק הספר / וגם הדרכי זה המחבר דברים אשר אינם מועילים
לכונת הספר / מ"מ נמלאו בה דברים רבים טובים ונכוחים /
ישרים למוצאי דעת • והמעט אשר מלא המבקר גם בהקדמה
גם בתרגום ובבאר / אשר לפי דעתו לריכים תקון / יג'י
הנה לעין הקורא והוא יבחר ויקרב •

במ"הם פרק א' צפתח דברו הביא דברי הירושלמי ללא
צורך / כי הלא כונת המבואר רק להודיע
שהנביא יונה היה דימי ירבעם בן יואש מלך ישראל / ואם כן די
לו בהצאת המקרא לבדו / כדבר ה' אשר דבר וכו' / אך שפת
יתר הוא בדרכי מליצת הלמוד •

שם פ"ג וד' הערה המחבר שאלות רבות טובות ועמומות /
אבל תשובת איזה מהן נשארת מעל / כי
הדבר שהשיב עליהן בהקדמתו / דרך דרשנים הוא ויואל מן
דרך הפשט / עיין שם פרק ד' חלק ב' וג' • ולדעת המבקר
יתורץ השאלה אשר שאל : מה ראה יונה למנוע את עצמו
מהנבואה הזאת ? על ידי פירוש רש"י עם מעט הוספה /
והוא : לפי שאמר הקב"ה ליונה לקרא על גגו בזה הלשון
עוד ארבעים יום וגוה נהפכת / בלי התלות בתשובה לאמור
שאם ישנונו מדרכם / יסלח להם / כי אם / ייעד להם הכליון
בלי

בלי תנאי / ויונה ידע כי אל רחום ה' לא יחפון צמות המת /
 כי אם שז מדרכו וחי / ולכן ירא פן יאמרו אנשי נווה עליו /
 אם יראו / אחר התשובה שלא עשה ה' כאשר דבר / שנביא שקר
 הוא / ובלשוננו רמיה / והוא הדבר אשר התפלל הנביא (פרשה
 ד' פסוק צ') באמרו : הלא זה דברי וכו' על כן קדמתי לברוח
 חרשיה כי ידעתי כי אתה אל חזון ורחום וכו' ולכן אמרו אנשי
 נווה : מי יודע ישוב וחס ה' / כי לא ידעו צוודאי שירחם
 ה' / לפי שיעד להם הנביא בלי תנאי *

שם פ"ו העיר המחבר צגגנון ההגדה באמרו : וכמו כן
 יאהב להכיל ולסדר שם המקרה אחר הפעל וכו' /
 ובאמת כן דרך לשון להשתמש אחר הפעל בשם המקרה או במקור /
 כי קרובים המה ומתחלפים זה בזה / וכן מלאנוהו בתורת משה
 ויחזיר יחק חרדה (בראשית / כ"ו / ל"ג) ויצחק זעקה (שם
 י"ד) חטאם חטאה גדולה (שמות ל"ב / למד) לעבוד עבודה
 (במדבר ד' / כ"ג) בריאה יבראה ה' (שם י"ו / למד) ודומיהם
 לאין מספר / ובמקום אשר לא מלאנוהו מכורס אחריו / הוא
 צבח הפעל *

ברשה א פסוק ב דאך יוגה אאכטי זיך אויף / מלת
 דאך פה קשה לשמע אוון ויותר טוב
 לכתוב תחתיו : יוגה אבר אאכטי וכו'

שם פ' וי"ו בבאור / וזה לשון המחבר : קרא אל אלהיך / לפי
 שהיה המעשה סמוך לארץ ישראל אפשר שחשב
 האיש הזה שעתה בידי אלהי ישראל לעזור ואוליוה עעם האלהים
 בה"א * כשגבה היא מאת המחבר בכתבו זאת / הלא רב
 החובל לא ידע עדיין שהוא מבני ישראל כאשר ראינו אחר כן
 שאלו אותו אי מזה עם אתה ואז הודיעם עברי אנכי *

שם פ' יוד חרגס מה זאת עשית : וואס האסט דאז רען
 גטאהן * הנה לפי חרגס הזה וכמו שכתב
 המחבר בעצמו בבאור / לא ידעו עדיין מה שעשה / ושאלו
 מה

(רמח)

מה היה המעשה / והוא נגד המליצה / כי אם כן היה להם
לאמור מה עשית כמו והגד נא לי מה עשית (יהושע ו' / י"ט) /
אבל עתה שאמרו מה זאת עשית / ע"כ שעורו כחבריו בכל
ספרי חנ"ך (ואין אחד מהם יוצא מן הכלל) ששאלו במתה הים
איך יכולת לעשות זאת או מדוע עשית זאת והוא דעת רש"י
ז"ל ותרנומו לפ"ז וואט (ווארוס) האטט דא דא (דיוט)
גטאהן ? ולפי הפירוש הזה מאמר כי ידעו אינו מוכב למקרה
שלאחריו כדעת המתרגם האשכנזי / רק הוא נתינת טעם למה
שלמעלה כדעת המתרגם הארמי : ארי ידעון נוצריא וכו'
ומתורגם כי / דען / והפסיל הכותב בפסוק י"א שלאחריו
מלות ויאמרו אליו / לפי שהפסיק המאמר בדרך הלשון ותרגום
ויאמרו אליו : זיא פוהרן פארט / או : אוגר שפראכן
פערנר לו איהק .

שם פ' י"ד אוגר רעכני אוגט ניכט אוגטולדיג פראגאנט
באזט לו . התרגום הזה אינו נכון בעיני המבקר /
כי שפיות דס של נקי / בוודאי יחשב ה' להם לעון / רק
שעורו אל תחשבו לנו כאלו הוא שפיות דס של נקי וכפ הדמיון
במלות דס נקי נחסר מהמקרא כדרכה ויתורגם לפ"ז : רעכני
עט אוגט ניכט א'ט אוגטולדיג פראגאנט באזט לו . וכן
תרגם באמת המתרגם הנאמן רמב"מן / בפסוק ואל תתן דס
נקיא (דברים / כ"א / ח') :

פרשה ב' פ' י"ד חסדס יעונו / הביא המחבר בשם
הרד"ק וז"ל ידעתי שאחר שנמלטו (אנשי
הספינה) מן החרב יעונו חסדס שראו את ה' ונדרו נדרים /
לא יקומו מה שנדרו וכו' אבל אני לא כן כי בקול תודה אונסה
לך . שגגה היא היוצאת מלפני הרד"ק / כי איך יתכן שכוון
בזאת הביא על נדרי אנשי הספינה / הלא המה נדרו אחר
שהליכוהו אל תוך הים (עיין פרשה א' פסוק ע"ז וע"ו) וא"כ
איך ידע הוא מנדריהם ונדרותם ? והיה להמחבר לעיין בדברי
הרד"ק אם כנים המה / ערם יביאם בספרו .
פרשה

(רמב"ם)

פרשה ד' פ' ט' גס בזה הלך המצא נעקצות הדרשנים
והניח לדרך הפשוט .

ושרם / אכלה לדבר / אחן רב חודות להחכם הנביר ר' דוד
פרידלענדר נר"ו על העוב אשר עשה לתרגם הפטרה
של שחרית מיהכ"פ (אשר היא במחברת ספר יונה בסופה)
כי מי האיש יודע לשון וכפר צנני ישראל / אשר לא ישמח
לקראת התרגום הזה ? ומי האיש הקורא בזה שנים ושלש דלקות
אשר לא יכיר בהם מעשי ידי החכם המתרגם הזה / הנודע
כבר ביהודה וישראל כי רב כוחו בשתי הלשונות האלה / כי
סמך משה את ידיו עליו . ומי יתן ויאבה החכם הזה לעמוד
עוד בעדינו לתרגם את ספר ישעיה מראשית ועד קץ כאשר
החל לעשות בשתי הפרשיות האלה . כי אף שרגו כמו רבו
התרגומים על הספר הזה מאנשים חכמים / עוד נשארו לנו
דברים ומקומות אחדים בם אשר צעיינו כסתומים וחקומים /
וגדולה יד המתרגם להאיר לפנינו בדרך צאור שכלו / ובעל
הנמלות ישלם לו כמפעליו העושים .

א - ה -

תולדות רבנו החכם משה בן מנחם / מואר
אוצק אייכל חבר לחברת שוהרי חשוב והתושיה
ברלין בדפוס חנוך נערים תקמ"ט .

המחברת / הוצאת יעד המחבר הנכבד בראשונה להביאה אחת
אחת בספרנו זה המאסף / וכן תקרא שם
בחדשי שבע / אדר ב' / ואב מ"ח / ואשון מ"ט . אמנם
גם הטה און לאנשי משכילי אשר בקשו ממנו להוציא לאור גם בחבור
מיוחד / כדי להפיצה יותר בישראל ולהרגות התועלת . היעב
לעשות לשמוע עתה , כי החבור הזה נחמד ייקר מאוד .
נחמד ; מכאן נועם ויופי סדור מליצותיו ומאמריו , ונפרט
המכתב לריעו ר' יואל צרי"ל / אשר הקדים המחבר
היקר הזה לספרו / שם הראה כוחו ועונו ידו בנחות הלשון
ויופי המליצה / לא ילאה הקורא להגות בו / וכל עוד יוסיף
לקראו

לקראו / יוסיף להטעם ולהקעננו בו / ומה מתוקים דבריו
באמרו לרעו הנוכח :

„דבר / הפללך ראות אותי רועה בשלי המדע ? —
„מי הגיד לנו בימי נעורינו לאמר : הנה ימים באים
„והתפגשו איש את אחיו בדרך מנבוא החכמה ? — וכו' —
ולמעשה / כאשר ענותנותו הגידה לנו / כי בימי נעוריו שערי
החכמה היו ננעלים לפניו / אמר לריעו :

„ידעת את הימים — אכן מחס משפרך / לא טובים
„היו / במספר שנותי אל יבואון / לריק חלמו / הכל
„והמעשי תעשועים — וכו' .

וגם אחרי כן כאשר ידבר מתועלת החכמה ויקרא באזני נערי
ישראל לשקוד על דלתותיה / היטיב במאוד את אשר דבר :
„כי הנה כס'נו עלמה טובה שכל / מתרפקת על דודה /
„ובכל זאת תתראה כנומה אהבתו / תסתתר אונה משמוע
„לקול שועמו / ותמאן השיב חן על דברי דודיו למען
„בחון את לבו אם שלמה אהבתו ; כן הדבר הוא / החכמה
„תסתר לפתוח דלתה לקול דופק / טרם דעתה כי בתם
„לנצ' ידרשנה . איש אשר אף למען דבר גדולות יחפון
„תקרבותיה לא יעבור על מוזות פתחה לעולם / אכן
„לתם לנצ' אשר מאהבתו אותה יכסיף שבת אתה /
„תפשוט ידה / בזרוע נעויה תחבקנו / ולנצח לא
„תזרפנו . — וכו' . אפס למה כל הדוגמות האלה /
מי לו עינים לראות . יראה צעיניו את כל המחברת / וידע
כי אמת דברתי .

ויקרא : מפאת תועלתיו הרבים / הן התועלות היוצאות
לנו בידיעתנו תולדות האיש הגדול הזה כאשר העיר
המחבר בעצמו / ומה לי להוסיף על דבריו ? אציגם פה כי
ישרים ונכוחים המה :

„ולכח נבונה יחד תכונת איש מרום מלפי אפים אנשים
„אשר בנילו / למען דעת חסדי יולרינו אשר שמהו
„לנב' עמים / ואם ידעת מלא אוחות ומופתי אל מבלי
„יזעק נור ממקומו / ואם ידעת בחון קשר הסבות
„והמסוננות בכל פעל ה' / ולמלא בקשר הזה איתו ופלא

יותר

וַיִּיחַד גְּדוּל וּנְפִלָא מִכָּל הַנִּפְלְאוֹת אֲשֶׁר נִגַּד אֶחָד לַעֲבֹד ,
 וַיֵּגֶס יָדָעַת כִּי יוֹם יוֹם יַעֲמֵם לָנוּ הָאֱלֹהִים עֹבוֹת נִפְלְאוֹת
 וַיִּמְצְא הַפּוֹךְ סְדוֹר הַבְּרִיאָה ; עֵתָה בַּהֲשִׁכְנוּ וּדְרַשְׁנוּ אַחֵר
 וַיִּתְּלֹדֶת הַדִּיקָה הַזֶּה , אֲשֶׁר כָּל עוֹד גָּדְלוֹ הַסְּבוֹת הַמוֹנְעוֹת
 וַיִּמְלִיכֵנוּ אֶל רוּחַ הַשְּׁלָמוֹת , כֵּן נִפְרָצוּ בָּלָנוּ בְּיוֹתֵר
 וַיַּעֲזוּ סְבוֹת וּכְחוֹת נִגְדִיהֶן וְכו' תְּכִיד כִּי מֵאֵת ה' הִיטָה
 וַיִּסְבֶּה כִּי חִפְץ לַהֲגִידֵל שָׁמוּ בְּקִרְבַּת הָאָרֶץ . י"

וְאֵם יִכִּיר זֹאת , יִתְאַמֵּץ לִלְכֹּת בְּדַרְכָּיו , וְאֵל יִסְבֶּה אֶל רַהֲבִים
 וְשִׁעִי כֹז , כִּי אִם כָּל יַעֲשֶׂה וְכָל חֲפָצוֹ לְדַרְוֹךְ בְּעֻקְבוֹת מִשֶּׁה אִישׁ
 הָאֱלֹהִים , לַהֲבוֹת בְּתוֹרָה וּבַחֲכָמָה כָּל יְמֵי חַיָּו , מִה רַב
 הַתְּעוֹלֶת הַזֶּה ! וְהֵן מִפְּאֵת הַלְמוּדִים אֲשֶׁר הוֹדִיעַ לָנוּ הַמַּחֲבֵר
 הַזֶּה בַּסֵּפֶר ע"י הַעֲתֻקָּת הַסֵּפֶר הַנִּחְמָד יְרוּשָׁלַיִם לְרַמְבַּ"מ ז"ל
 וְהַמַּעֲט מֵהַסֵּפֶר הֵיכָר מוֹעֲדֵי שַׁחַר מִלִּשׁוֹן אֲשַׁכְנֹנִי לִלְשׁוֹן עֵבֶר ,
 עֵתָה יִדְעוּ וַיִּכִּירוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּ הַבָּיִת בִּלְשׁוֹן אֲשַׁכְנֹנִי ,
 אֵת פֶּרֶשֶׁת גְּדוּלַת אֲדוֹנֵינוּ רַמְבַּ"מ ז"ל , וְהַעֲמַל אֲשֶׁר עָמַל בְּיָמֵי
 חַיָּו בְּעַד עַמּוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל , עֵתָה יֵאמְרוּ עָלֵינוּ : אֵין זֶה כִּי אִם
 אִישׁ אֱלֹהִים וְאֲנַחְנוּ לֹא יִדְעֻנָּהוּ !

אך עַל אִיזֵה דְבָרִים מוֹנְעִים רָאָה הַמַּבְקֵר לְעוֹרֵר לֵב הַמַּחֲבֵר
 לַחֲקִינֵם וּלְשׁוֹנֵת אִם יֵאָד הַחֲבוּר הַזֶּה פֶּעַם שְׁנֵית מִתַּחַת
 יָדָיו , (כִּי בּוֹדָאִי יִתְרַבּוּ הַקּוֹנִים עַל כָּלִי חִפְץ כֹּה מִן סִכּוֹס
 הַנִּדְפָס) כַּעֲנִין שֶׁלֹּת מִה דְּהוּהָ הַזֶּה וְכִיּוֹלָא . כִּי אַע"פ שְׁבוֹדָאִי
 כּוֹנֵת הַמַּחֲבֵר לְעוֹבֶה לְהִיּוֹתוֹ אוֹהֵב אֲמֵת וְעוֹב מַעֲלִילִים , מ"מ
 לְמַה יִּתֵּן פֶּתַח־חַן פֶּה לַחֲלוּשֵׁי דַעַת שְׁאִינֵם יוֹרְדִים לְעוֹמֵק כּוֹנֵת
 הַמַּאֲמָרִים לְפַעַר פִּיהֶם לְבָלִי חוֹק לְאִמּוֹר שֶׁלְעִיב נִגַּד דְּבָרֵי
 חו"ל , אֲשֶׁר בּוֹדָאִי לֹא עָלָה עַל לָבוֹ מַעֲוֹלָם ; וְרַבִּים עֵתָה
 עֹמֵי הָאָרֶץ הָאוֹרֻרִים לְנַפְשוֹת אוֹהֲבֵי חֲכָמָה וּמַדְעָה וְעוֹמְנִים לְהַס
 רַשָּׁה לְלַכְדֵּם בְּאִמְרֵי פִיהֶם וּלְהַבְאִישׁ רִיחֵם בְּעֵינֵי הָעָם . גַּם
 זֹאת שִׁנְיָה הִיא הַיּוֹלָאֵת מִלִּפְנֵיו , בְּקִרְאוֹ שֶׁסֶּ אִם מִשֶּׁה ז"ל
 זִימָא , כִּי שָׂרָה שְׁמָה כְּמוֹדַע בְּדִרְוֹר לְמַבְקֵר . וְאִף כִּי מַאֲעַר
 הוּא , הִנֵּה הָאֲמֵת שׁוֹב בְּקִרְעָן כְּגִדּוֹל , וְאִי אֲכַסֵּר לְמוֹר שׁוֹב
 אֲמֵת יוֹתֵר מֵאֲמֵת אַחֵר , כִּי אֵין מִדְּרֹגוֹת בְּעֵינֵי הָאֲמֵת
 כִּידוּעַ לְחַכְמֵי הַמַּחֲקֵר .

(רנב)

תולדות הזמן

הנובר

י' אייר תקמ"ט

בחדש אדר העבר שדדנו שמחה כי סר מאתנו משוש לבנו
ה"ה אדוננו מורנו ורבנו הגאון מוה"ר ארי' ליבש
זל"ל בעל ספר פנים חדשות בן הגאון המפורסם
מוה"ר יעקב יושע זל"ל , מחבר ספר פני יהושע ,
אשר ישב על כס הרבנות במדינתנו שנים רבים , ונהג את עמו
בחמימות ויושר . הלך לעולמו וקן ושבע ימים אחרי ראותו
בנים ובני בנים עוסקים בתורת ה' כחפצו כל הימים . וקודם
מוחו נזה על ראשי מדינתנו להושיב את בנו ה"ה הרב הגאון
מוה"ר בערש נ"י על כסאו אחרי מותו , וכן עשו , בידעם
את יקר בנו הרב הנ"ל אשר ישב אתנו כעשרים שנה והרביץ
תורה והעמיד תלמידים הגונים , ונתקבל לאב"ד בהשכמת כל
אנשי מדינתנו יום שביעי של פסח העבר , ושנת העבר דרש
בזה"כ הגדולה לתפארת ולכבוד באזני כל שומעיו , ה'
י' אריך ימיו על כסאו .

פראג

י"ט אייר תקמ"ט

ביום ג' ט"ו העבר נלקחו כ"ה אנשים מאנשי קהלתנו
לעבודת הכבא על העגלה בפקודת הקיסר יר"ה ,
ותהי שערוריה גדולה ברחוב העיר , שמענו קול אמות מנכות
על בניהן , אחות מיללת על אחיהן , ונערות על בעל נעוריהן
בעזם את עיר מולדתם ללאת בקרב נגד שונאינו . ואחרי
התאספס יחד במגור אנשי הכבא (קאסערני) הלך אליהם אדונינו
מ"ו הרב הגאון מוה"ר יחזקאל נ"י , לדבר על לבם תנחומות
ולהורותם דרך ילכו בו בימי היוחס במחנה . וידבר באזניהם
את הדברים האלה , (אשר נזינס פה כלשוננו בלי שנוי ותוספות
כאשר

(רכד .)

דען זאמטאג פיל יום ארבייטן , דא מויל יום אלס פֿרמאא
אענער אונד קריסטן דען זאמטאג נאך אענליכקייט צו פֿייערן
טולדיג יונד . — פֿאן אלן אונזערליבטן טפֿיין ענטהאלטט
מויל יום אלס אלס אענליך . דער קינד וואר יא געדיג צו
זאגן , דאס און מויל יום צווינגן ווירד פֿלייס צו עסן , איהר
קענט דעמאך פֿאן אייער , בוטער , קעז , אונד אנדערן
ערליבטן טפֿיין מיטאר יא אלס לעבן , ביס איהר צו יהודיס
קמאט , ווא מויל דען מיירי אענטפֿריינדליכ איטאלאטן
אונד פֿארזעלט צו איהרן הייליגהען ערליבן ווערן . —
זאלטי יעמאד פֿאן מויל קראנק ווערן , יא ווא ער זיך
יא אלס אלס אענליך דורך טהע צו ערהאלטן , ביס עס דא
נאכט ערפֿארדט , דאס איהר פֿלייסבריה צו מויל נעהאן
איסט . — איס מיברין זייד מיטאר גאטט גטרייט איס
הערן , וויילט אין קיינס פֿאלל פֿאן דעם גלויבן אייר
פֿעט , אונד דיהנט אונזער אלרגעדיגסטן לאנדפֿירסטן
איס גוטס ווילן אונד ראטאלאר טהעטיגקייט . ערוויכט
מויל אונד אונד גאנץ . נאליאן דאנק אונד עהרי :
דאזיט און זעהי דאס מויל אונד אונד ביסהער אונד דרוקט
נאליאן איהרן לאנדפֿירסטן אונד איהרי אבריקייטן ליבט ,
אונד מיס פֿאלל דער נאכט איהר לעבן אויפֿלואפֿערן ברייט
איסט . מויל האפֿי דאס וויר דורך מויל , ווען איסר מויל
עהרליך אונד טרייט , וויא עס יעדס אונד טהען צוטעהט ,
אויפֿפֿיהרט , מויל נאך יענר האלבפֿעסן ווערן ענטלעדיגט
ווערן , דיא אונס צום טהייל נאך דריקקן : אונד וועלן
רוהן אונד וועלן ליב ווערדט איהר אלסדאן ניכט דאפֿאן
טראגן , ביא אלן רעכטשאפֿן אענטן יא גוט , וויא ביא
מיין איטברידן . אונד היראיט וויל מויל מויל נאך איין
אויס אייניגס הערן עאפֿארטטיגערן יעגן געבן : ווילן
מויל מויל יעני פֿטוקיס אין תהלים אונדערן , דיא מויל
מיירי מיליג אונד טעגרי פֿאטן .

לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך :

דאס הייסט : גאטט ווירד מויל ניכטט בעזם צוקמאן
לאסן , אונד פֿאלי ווירד פֿערן זיין פֿאן מיין לעטערן .

(רנה)

כי מלאכיו יצוה לך לשמורך בכל דרכיך :
ער ויורד זיינו ענגל פאר איין הערוענדן / דיא איין היטן
ווערן .

על כפאם ישאונך פון תנוף באבן רגליך :
ווא ווערן איין אויף איהרן פליגלן טראגן . נור גיבט אכטונג
דאס אייר פאר נאטורליכע ; איהר נאט איט אוטוויילן
גועלי דער רעליגיאן איברטעט .

על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין .
ווען דער קיינר ראנד ווא איין טיגל אונד גיטעאלל ווא
אייני טלאנגי אנלורענגן קאמאט ווערט איהר איהן לרטרעטן :
יברכך ה' וישמורך , יאר ה' פניו אליך ויחנך , ישא ה' פניו
אליך וישם לך שלום !

ראדארי כלותו לדבר נתן לכל אחד מהם ד' והוצים ולכל אחד
משומריהם א' זכוב . ויברכו את רבם וישאו תשואות
חן לו ועניניהם מלאות דמעות , גם הוא הרב ג' הוריד דמעות ,
ויפלו לפניו ארצה וישקו את ידיו , ואת זרעיו חבקו ,
ואנחנו העומדים מדאגה מדבר פן יגדל הכאב עלינו ויחלישנו ,
לקחנוהו משם והולכנוהו לביתו . ויתר העומדים נתנו להם
איש כפי השגת ידיו כסף וזהב לדרך ויפרדו מהם בלב נאמנה
ובעיינים נוולות דמעה .

* *

בוי נכס , הקוראים הנעימים ! אשר לא ינרך את הרב
הנאון הזה בכל לבו בראותו את הדברים האלה ? אשריך
ישראל ! עוד לא הסיר ה' ממך משען ומשענה , עוד
יגא שמך בעמים , בידעם כי גם כך לב לשמוע את פקודת
"מלך" , ולעשות את כל אשר יצוה עליך לטובת עמו וארצו ,
ובכל זאת לא תשליך אחרי גיור דם אנוהיך , ותהי נוח למקום
ונוח לבניות , אשריך !

טאנאטא י"ב אדר תקמ"ט

ראשי קהלתינו יצ"ו הסכימו לעשות עיי אנשים משכילים
תקוני וסדר הלמוד לחנך על פי דרכם את הנוערים
המיועדים

